

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Redactie-sekretariaat: Postbus 7176 te Amsterdam.

Administratie: Pasteursingel 29b, Rotterdam-7

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Rebellie tegen de Here en Zijn Gezalfde

*Waarom woelen de volken
en zinnen de natiën op ijdelheid?
De koningen der aarde scharen zich in slagorde
en de machthebbers spannen samen
tegen den HERE en zijn gezalfde:
Laat ons hun banden verscheuren
en hun touwen van ons werpen!*

Psalm 2 : 1-3 (N.V.)

David (Hand. 4 : 25!) heerst als gezalfde des HEREN over Israël en over de hem onderworpen volken, rond Israël: Filistijnen, Moabieten, Arameërs, de bevolking van Hamath, Amelekieten en Edomieten (2 Sam. 8).

Maar, waar David kennelijk bij geruchte ter ore is gekomen: er is iets gaande, de volkeren rondom hem „woelen”, zijn onrustig, in opwind. Zij „zinnen” op iets: er broeit, er gist iets. Bepaalde FEITEN zijn er nog wel niet (of nauwelijks) aan te wijzen — tot DADEN is het nog niet gekomen — maar er zijn wel aanwijzingen dat er iets op til is.

Immers: de koningen der aarde stellen zich op, de machthebbers spannen samen. M.a.w. het is geen plaatselijk incident — er zit meer achter. De koningen hebben de hoofden bij elkaar gestoken; achter de schermen zijn vertrouwelijke besprekingen gevoerd en bepaalde plannen opgesteld. Heimelijk is er een coalitie tot stand gekomen, na die vertrouwelijke besprekingen op hoog niveau, en men is tot een gemeenschappelijke conclusie gekomen — zo iets als: wij wensen het niet langer.

Uiteraard is daarvan het één en ander uitgelekt. Wellicht niet per ongeluk: provocatie en volksophitsing zijn nu eenmaal een integrerend bestanddeel van de „grote politiek”. Het volk, de soldaten moeten straks de kastanjes uit het vuur halen voor de koningen.

Jezus heeft deze heren eens en voorgoed getypeerd: machthebbers, onderdrukkers, die zich op de koop toe óók nog weldoeners laten noemen (Luc. 22 : 25). De wereld is nog niet veel veranderd!

In elk geval: de grote heren zijn tot overeenstemming gekomen. Wat de duistere motieven der participanten zijn, blijft verborgen, voorlopig. Ieder zal wel zo zijn eigen belang en oogmerken hebben, bij dat gemeenschappelijk besluit. Ook in dezen is de wereld nog niet veel veranderd. Maar met behoud van eigen, verzwegen doeleinden is er toch een eenheid gegroeid, een voorlopig samengaan, dat zijn eensgezindheid ontleent aan gemeenschappelijke haat. Haat tegen Jahweh en Zijn Gezalfde.

Voor deze volkeren zijn God en Zijn Koning één. De Koning is bijna de gepersonificeerde God. Zo bezien zij het voor zichzelf. Zo rekenen ze ook t.a.v. David. Wie met David gaat vechten, strijdt ook tegen Davids God. En de stille dreiging, die nu in de lucht hangt is dit: met één gezamenlijke krachtsinspanning wil men „hun banden verscheuren, hun touwen van zich werpen. „Banden en touwen”, dat is een beeldspraak aan het landleven ontleend: de ossen — trekdiere — werden met touwen en banden voor ploeg en eg en wagen gespannen.

De koningen voelen zich voor de wagen van Jahweh en David gespannen. Maar ze zijn 't zat. Ze wensen zich niet meer te buigen onder

het juk, dat de HERE hun aangespannen heeft. Ze willen dat juk afwerpen. Vrijheid van initiatief — niet langer als ossen voor 't karretje van David. Niet langer dienstbaar aan Jahweh en Zijn Gezalfde. Vrij! en dan David straks gespannen voor hun karretje. En heimelijk denkt ieder van hen: voor 't mijne! Want wie Davids rijk in handen krijgt, bezet daar weer een sleutelpositie tussen Egypte en Mesopotanië!

Waarom woelen de volken?

Waarom trekken hun koningen nu opeens SAMEN op? Is het een wonder dat een lid van de nog zo jonge kerk van Hand. 4 naar het oude psalmboek grijpt en de hele gemeente vol ontzetting mee prevelt de woorden van vader David, ja van den H. Geest? (Hand. 4 : 25). Petrus en Johannes zijn gearresteerd en ternauwernood vrijgelaten. Waarom? Vanwege een schelmstuk? Nee, terzake van een weldaad aan een zieke, een hopeloos invalide, bewezen, waardoor deze gezond is geworden! (4 : 9). Een weldaad bewezen in de naam van de HERE en Zijn Gezalfde — zijn Messias, Jezus. En Herodes, Pontius Pilatus en het Sanhedrin zijn het eens geworden — edomiet, romein en jood hebben elkaar de hand gereikt, eeuwenoude tegenstellingen zijn overbrugd, diep ingevreten geschillen bijgelegd, hoe groot moet de haat zijn tegen de HERE en Zijn Messias, dat zij zo'n revolutionaire ontwikkeling teweeg brengt?

De broeders en zusters hebben het herkend, daar in Jeruzalem.

Zij hebben in hun situatie herkend, wat de H. Geest bij monde van hun vader David eeuwen tevoren reeds had gesproken. Zij hebben het voor hun ogen zien gebeuren: de prediking van het evangelie van de wereldheerschappij van des HEREN Gezalfde wraak en woede en de haat van volkeren en hun machthebbers (weldoeners laten ze zich noemen! Ook al beroven ze hun volk van de eeuwige zaligheid...) gaande. Zij ontketent een golf van woest en redeloos verzet: Zelfs het genezen van een hopeloos invalide wordt aangegrepen om zo mogelijk de stem van het evangelie in bloed te smoren. Onverbloemde haat — waardoor zelfs Jeruzalems deftigste burgers hun masker afleggen en geen enkele scrupule meer blijken te hebben.

En waarom? Ja, waarom? Doet de kerk kwaad in de wereld? Brengt ze een afschuwelijke boodschap? Zij brengt het evangelie! Predikt zij soms de haat? Zij predikt de liefde, Góds liefde! Wenst zij de volkeren in slavernij te voeren, met banden en touwen te snoeren? Zij beoogt de vrijheid te brengen, vrijheid VAN de grootste slayendrijver aller tijden, Satan; vrijheid IN den Verlosser, Jezus, Gods Gezalfde.

Altijd weer ontmoet de kerk diezelfde eensgezinde haat, als zij den Gezalfde predikt. Altijd weer blijft zij voor 't raadsel staan: waarom woelen dan de heidenen, spannen de koningen samen?

Maar zij blijft niet BIJ dat raadsel staan, verlamd, machteloos. Want zij zegt het vader David, ja den H. Geest na: al spannen álle machthebbers samen, al woelen ook álle volken, toch is al hun rebellie, hun haat en geweld tevergeefs: zij zinnen op IJDELHEID! Maar daarover D.V. een volgende keer.

Eerder geplaatst in „Ons Kerkblad”, orgaan ten dienste van de Gereformeerde Kerken in de provincie Utrecht, in het nummer van zaterdag 8 juli 1961.

In dit nummer:

Pagina 235

Ds E. R. Postma,
Rebellie tegen de Here en
Zijn Gezalfde

Pagina 236

Drs H. de Jong,
Bezinning - Oproep -
Perspektief
Commentaar

Pagina 237

Ds H. Janssen
Het trefwoord „verbond”

Prof. Dr B. Goudzwaard,
Sociaal-ekonomisch leven
als vorm van belijden

Pagina 238

Drs H. E. S. Woldring,
Taizé

Pagina 239

H. Langerak,
De hand van de dichter (2)

Pagina 240

Geloven zonder te zien

Pagina 241

Boekbespreking

Bezinning-Oproep-Perspektief

Aan gemeenteleden en kerkeraden
van de Gereformeerde Kerken,

Bezinning

De vereniging „Schrift en Getuigenis” heeft zich in verschillende vergaderingen ernstig en diepgaand bezonnen op de ontwikkelingen binnen de Geref. Kerken, met name op Synodaal niveau, gedurende de laatste jaren.

Op grond van deze bezinning spreekt zij uit, dat het haar steeds duidelijker is geworden, dat de Here God Zelf ons oproept de scheiding (geestelijk vooral) te constateren tussen wat de Gen. Synode beweegt en uitspreekt en die kerkleden, die niets liever willen dan bij het Woord van God te leven en de belijdenis in de Kerk te handhaven.

Dit te meer nu ten aanzien van dr Wiersinga (zoals eertijds ten aanzien van anderen) geen maatregelen genomen zijn, zodat deze dwalende herder(s) ten volle zijn (hun) ambt te mogen blijven uitoefenen. „Het Woord van God is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard en het dringt door, zo diep, dat het vaneen scheidt en schift overleggingen en gedachten des harten.” (Hebr. 4:12) Nu het hart van het Evangelie, — de verzoening door onze Here Jezus Christus (2 Cor. 5:11-21; Hebr. 3:1, 10:19-23) —, in het geding is, had de Generale Synode geen Eli-houding mogen aannemen! (1 Sam. 2 en 3; zie vooral 3:13).

De geconstateerde scheiding is niet onze schuld. Wij zijn — door bezwaarschriften, publicaties, gesprekken met verschillende modamina en commissies — jaren lang bezig geweest onze Kerken en kerkelijke vergaderingen terug te roepen van dwaalwegen, maar door de slaphed en weinige geloofskracht van velen werden wij steeds duidelijker uitgesloten.

Tot onze grote droefheid en ontsteltenis heeft men ons de Geref. Kerken ontroofd door ze om te turnen tot een dialoog-kerk van modaliteiten.

De Gen. Synode is niet in staat of bereid gebleken, door een krachtig profetisch getuigenis, dwaalleer van onze kansels uit de college- en catechisatielokalen te weren.

Oproep

Daarom gaat het nu om een geloofsbeslissing voor ambtsdragers en gemeenteleden over de levensvraag of deze situatie nog langer verdragen kan worden.

We roepen op

a. die Geref. Kerken, die plaatselijk nog serieus trachten Gemeente van Jezus Christus te zijn en naar Schrift en Belijdenis te leven, openlijk positie te kiezen tegen het beleid van de Gen. Synode en, zoals dat duidelijk geworden is in de besluiten ten aanzien van Kuitert, Wiersinga e.a. en in vele andere zaken.

Weer dwalende herders van de kansel en uit het catechisatielokaal!
b. de kerkeraadsleden en gemeenteleden in die Geref. Kerken, waar geen Schriftuurlijke prediking en gemeenteleven meer is of waar men niet tot een duidelijke keuzebepaling komt, voorlopige noodgemeenten te vormen, waarin de ambten worden ingesteld en de sacramenten kunnen worden bediend.

Daarbij zal het noodzakelijk zijn, dat er een voorlopige vorm komt van contact (via een kerken-conferentie) tussen de gemeenten bedoeld onder punt a en de te vormen noodgemeenten.

Perspektief

Gezien de helaas grote verdeeldheid van de Geref. Gezindte, is het ons steeds duidelijker geworden, dat wij zullen moeten komen tot één Reformatorische Kerk, waarvan ieder lid zal kunnen zijn, die in oprechtheid begeert te leven naar de geboden van de Here onze God. We zijn dankbaar, dat er allerlei gesprekken op gang komen (zijn gekomen) tussen de broeders van de verschillende kerken uit de Geref. Gezindte!

Wij verlangen naar en bidden om een waarachtig Reformatorische Kerk, die, in de ontstellende geestelijke en ethische verwarring van onze tijd, door een duidelijke Evangelie-verkondiging naar de Schriften, weer de weg zal mogen wijzen op ieder terrein van het leven, zodat er ook voor de jeugd het perspectief is van een Kerk, die concreet en enthousiast het Evangelie uitdraagt in woord en daad. Wij bidden de Heilige Geest ons te bezielen en te leiden. Het vuur van geloof, hoop en liefde moge weer als een brandende fakkel stralen in de donkerheid. Allereerst in een weer levende Kerk en vandaaruit in Evangelisatie en Zending ten dienste van de wereld. Onze verwachting is daarbij gevestigd op Gods trouw, op Zijn onoverwinnelijke krachten in onze Here Jezus Christus.

Namens „Schrift en Getuigenis”
(Gefuseerd 23 maart met „Waarheid en Eenheid”)
Vereniging tot opbouw en bewaring van het
Geref. leven.

W. C. v. d. Brink, voorz.
H. M. Feith, secr.
(von Weberstraat 40, Utrecht)

Juli 1974

Meerdere exemplaren aan te vragen bij het adres van onze Activeringscommissie, Huzarenlaan 21, Epse-Gorssel, tel. 05759-2455, giro 3163334.

H. DE JONG — AMSTERDAM

Commentaar

Nevenstaand stuk, gepubliceerd in „Waarheid en Eenheid”, werd ons toegestuurd met het verzoek of wij het onverkort en zonder één wijziging wilden plaatsen. Natuurlijk willen we dat, al zijn we daar, gezien de datum, niet al te haastig mee. Het is verleidelijk, daar de vakantie de schuld van te geven, maar het zou slechts ten dele waar zijn.

Er is nog iets anders. Wat „Opbouw”, tot ongenoegen van velen, kenmerkt, is een zekere schroom om z'n partij mee te blazen in het concert der verontrusting tegen de synode van de (synodaal) gereformeerde kerken en haar beschermelingen. Is dat omdat 't ons koud over de rug loopt, als wij horen aandringen op „maatregelen” tegen deze of gene? Dat is het niet of dat mag het niet zijn. Bij alle abuis dat er in de laatste twee eeuwen van de kerkelijke tucht gemaakt is, behoren wij toch te blijven onderscheiden tussen misbruik en gebruik: het eerste heft het laatste niet op. Wij mogen niet afzakken tot het peil van een domme ongenueanceerdheid, die ten aanzien van de kerkelijke tucht zelfs de rok haat, die van het vlees bevlekt is. Uit het verleden zijn immers ook voorbeelden te noemen, die duidelijk maken, dat de leertucht zeer rijk gewerkt heeft en gediend heeft om de gemeente te bewaren bij de puurheid van de boodschap.

Maar wat is dan de oorzaak van de genoemde schroom? De zorg, dat de verontrusting toch te veel in het negatieve zal blijven hangen en voorvechtster van de ouderwetsheid zal worden, volgens het recept van het te simpele negerlied: giv me the oldtime religion (geef mij het geloof der vaders). Onze tijd geeft ons meer dan aanleiding om het evangelie opnieuw te lezen. Niet om een andere boodschap te vinden — er is geen andere, zegt Paulus, Gal. 1:7 — maar om de oude boodschap vernieuwd en verdiept terug te krijgen. „Velen zullen onderzoek doen en de kennis zal vermeerdere” — is tot Daniël in verband met de eindtijd gezegd (12:4).

Dringt het wel voldoende tot ons door, dat de Schrift ons niet alleen het evangelie biedt, zoals het door de apostelen als voltooide boodschap in de wereld verkondigd is, maar ons ook in niet minder dan vier evangelies meeneemt op de weg waarlangs deze boodschap ontstaan is? Verplicht dit gegeven ons niet om die weg van de evangelies telkens opnieuw af te leggen en steeds weer van voren af aan te beginnen met de vraag, (die inderdaad van het prille begin is): Rabbi, waar houdt Gij verblijf? (Joh. 1:39) Is aan de kerk de herscholing in het evangelie niet bijbels opgelegd? We weten toch, hoe bevangen wij kunnen lezen?

Ik zeg deze dingen niet uit lust tot verandering. Nog eens: er is geen ander evangelie. Het is ook

niet zo, dat wij bij herlezing van het evangelie van te voren bij geen benadering zouden weten, waar we terecht komen. Er gaan van meet af aan geleide-woorden mee, zoals dat van Johannes de Doper: „zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt” (Joh. 1:29), een woord, dat aan de start al heel duidelijk zegt, waar

we terecht komen.

Nee, het gaat mij hierom: als wij ons voor de verkondiging alleen maar oriënteren op het evangelie-in-eindredactie van een Paulus of — wat nog veel bedenkelijker is — op het evangelie in een confessionele samenvatting, werken wij eigenhandig mee aan een onverstaanbaar worden (op de duur) van de boodschap. Het wordt dan een samenklank van loodzware woorden, waar niemand iets mee kan.

Versta mij niet mis, dat ligt niet aan Paulus. Paulus was een schriftgeleerde, die, naar het woord van de Meester, nieuwe en oude dingen uit zijn schat te voorschijn bracht. (Matth. 13:52) Maar dat is het dan ook precies waarvoor ik nu pleit! Dat ook wij gelijk zullen zijn aan die heer des huises, die uit zijn voorraad nieuwe en oude dingen naar voren haalde. Let op de volgorde: Nieuwe en oude dingen. Via het nieuwe komen we tot het oude. Langs de weg van eigen biddend bezig zijn met de Schriften ontdekken we de overeenstemming met het gelovige voorgeslacht. Dat wil zeggen, dat de continuïteit, de gelijkblijvendheid met dat oude voorgeslacht meer geschenk dan opdracht is. Niet wij behoeven ons daar voor alles voor in te spannen, God zelf zorgt daarvoor.

Onze taak is het om met de vele ons ten dienste staande middelen de Schriften vandaag opnieuw te lezen onder de belofte, dat wij voor onszelf en voor onze geplaaide tijdgenoten de goede, de betrouwbare woorden zullen vinden. Maar daarvoor moeten wij discipelen worden van het Koninkrijk der hemelen (Matth. 13:52). Ook als we reeds Schriftgeleerden zijn moeten wij toch telkens opnieuw beginnende leerlingen willen worden. Juist in de grote geestelijke crisis, die wij vandaag doormaken, staat deze weg niet maar open, maar is ze ons opgelegd. De belofte is, dat we zo zullen toenemen in verstaan. Nee, we gaan deze weg niet met terzijdestelling van het overgeleverde geloof. Gesteld dat we 't konden, we zouden het niet willen. En toch, zelf lezend en trachtend te verstaan, draaien we de stem van de traditie zo laag mogelijk weg, om des te beter met eigen oren te kunnen luisteren. Ik weet niet of deze dingen bij de verontrusting wel zo gezien worden. Ik vrees, dat ze uit reactie tegen een roekeloze theologie vervalt tot een risico-loze theologie, die het oude voorop stelt en voor het nieuwe niet anders dan argwaan heeft. Laten we de toelag van de boze onderkennen, die er op uit is, het nieuwe verdacht te maken (inderdaad, door dwaalleer) en graag wil, dat de gemeente een bewegelijk discipelschap inruilt voor een gearriveerde schriftgeleerdheid. De verontrusting vergelijk ik bij een schriftgeleerde binnen het Koninkrijk, die toch nog meer discipel moet worden van het Koninkrijk. Geen stilstand op de weg van de Bijbel! Want, ja, de Bijbel is een weg. En ons geloof is dat ook.

G. JANSSEN — BADHOEVEDORP

Het trefwoord „verbond”

Onze kerken ondervinden op het ogenblik moeite om aan hun onderlinge verbondenheid nadere vorm te geven. Dit is aan ieder die meeleeft bekend. „Kerknieuws” van 12 juli houdt zich er ook mee bezig en laat weten dat de kerkeraad van Doorn de zusterkerk (bedoeld zal zijn de zusterkerken) erop heeft gewezen dat het mogelijk is een verbond van zelfstandige kerken te vormen in plaats van een synodaal verband.

Deze kerk ziet zulk een verband of federatie als een uitweg uit de impasse, waarin we ons als kerken momenteel bevinden.

—o—

Wat is echter de zaak?

Volgens het gereformeerde kerkrecht zoals wij dat kennen — niet in zijn afwijkingen maar in zijn zuivere aard — is het verband der kerken juist zulk een verband van zelfstandige kerken. Dit kerkverband — hoezeer voortvloeiend uit de geestelijke eenheid — is in kerkrechtelijke zin geheel vrijwillig. Geen kerk kan een andere kerk tot toetreding dwingen en ook de staat kan dat niet.

Met grote duidelijkheid hebben o.a. dr F. L. Rutgers en Jhr. mr A. F. de Savornin Lohman dit in het licht gesteld in hun boek over de rechtsbevoegdheid van de plaatselijke kerken. De grote kwestie t.o.v. hun opponenten in de Hervormde Kerk was welke het karakter is van het Gereformeerde kerkverband.

„Is dat laatste eene confoederatie, of is het een hiërarchie?” — zo omschrijft prof. Greijdanus de kwestie van die dagen. Dat was ook de kwestie in de tijd, waarin Greijdanus schreef. Ik citeer uit De Reformatie van 2 juni 1939.

Hier duikt het woord confoederatie op als een typering van het Gereformeerde kerkverband. Het heeft dezelfde betekenis als federatie of verbond en als zodanig komen we het slag op slag tegen bij de schrijvers over de gereformeerde kerkregering ter kenschetsing van het Gereformeerde kerkverband. Dat is een federatie, een confoederatie, een verbond van vrije, zelfstandige kerken, die vrijwillig zijn samengekomen op de grondslag van dezelfde belijdenis.¹⁾

—o—

Het zal uit het bovenstaande duidelijk zijn dat wij geen enkel bezwaar hebben tegen de voorslag van de kerkeraad van Doorn een verbond van zelfstandige kerken te vormen. Maar waar we op willen wijzen is dat dat zulk een

Kerkelijk Leven

verbond op zichzelf geen tegenstelling vormt met een synodaal verband.

Alles hangt hier af van de aard van het verbond of de federatie. Het is in zichzelf denkbaar een verbond van kerken te sluiten, waarin men zijn rechten en vrijheden prijs geeft, maar dan heeft men al niet meer een verbond van zelfstandige kerken. Het gereformeerde systeem van kerkelijke organisatie heeft daar nooit van willen weten. O.a. het bekende art. 31 uit de Kerkorde is een dam, opgeworpen tegen de overheersing van de zelfstandige kerken door elkaar en handhaaft de vrijheid onder het Woord en volgens de vrijwillig overeengekomen orde. Art. 85, vroeger art. 1 waakt eveneens over de zelfstandigheid van de kerken van Christus: Geen kerk zal over andere kerken... enige heerschappij voeren.

Daarmee is niet gezegd dat in de historie altijd de hand is gehouden aan deze artikelen en dat er geen misbruiken zijn geweest. En evenmin dat de kerken in welk verbond of welke correspondentie ook niet altijd waakzaam hebben te zijn, met name tegen all hiërarchie, maar het gaat nu niet over wat de boosheid der mensen kan doen, maar over de structuur van de samenleving der kerken als zodanig.

—o—

In geen enkel verband mag de zelfstandigheid der gemeente weggenomen worden en haar vrijheid onder het Woord worden geknot. Maar er is ook geen enkel samengaan, hoe dan ook, mogelijk, tenzij men als kerken naar elkaar wil luisteren en een bepaalde inschikkelijkheid opbrengt om samen te werken. Er is in deze wereld geen enkele samenwerking — waar ook — mogelijk zonder deze inschikkelijkheid. Als ieder zijn eigen zin wil hebben kan men slechts afzonderlijk optrekken. Dat moet bij elk verbond bedacht worden. Dat is in het huwelijk zo en ook in het kerkelijke samenleven. Zelfs in het plaatselijke gemeentelven. Nooit mag deze inschikkelijkheid zover gaan dat men gaat handelen tegen het Woord van God in, maar wat de Schrift zegt over de ene mijl en de twee mijlen voor de persoonlijke omgang, geldt met verande-

ring van wat gewijzigd moet worden toch ook voor het kerkelijk samenleven, Matth. 5:41, nl. de inschikkelijkheid met name in praktische aangelegenheden.

—o—

Het woordt praktisch is hier wellicht wat vaag, maar ik bedoel er mee aangelegenheden, die de vrijheid der plaatselijke kerken niet raken en denk aan kwesties als opleiding van studenten, examinaties van kandidaten, wijze van vergaderen en meer zaken van dergelijke aard. Ook al zit er uiteraard een principiële kant aan, ik denk nu in het bijzonder aan de praktische vormgeving daarvan.

—o—

Elk verbond berust op en vraagt bepaalde afspraken. Dat is nu eenmaal eigen aan een verbond. Het bestaat uit de regeling van wederzijdse rechten en verplichtingen.

Aan het gereformeerde kerkrecht is eigen dat de grondslag van het verbond der kerken ligt in de door alle deelnemers beleden waarheid van het Woord van God en dat verder het getal der regelingen zo beperkt mogelijk wordt gehouden. Daarbij werd dan ook nog sterk gelet op wat tijd en omstandigheden eisten, natuurlijk altijd in gebondenheid aan Bijbelse normen en gegevens. Van een onveranderlijke bundel rege-

lingen heeft de gereformeerde kerkorde nooit willen weten. — Ze heeft die in een van haar slotartikelen nadrukkelijk afgewezen. En in haar geschiedenis waren de gereformeerde kerken stipt in het vasthouden aan de belijdenis dan aan de bepalingen van de kerkorde, zegt Rutgers ergens. Vanzelfsprekend gold dat dan de meer praktische bepalingen. Want er is in het Kerkrecht ook een Goddelijk recht, dat duidelijk beschreven is en waaraan niet mag getornd. Daarover een volgende keer.

¹⁾ Een paar citaten mogen dit bevestigen.

Sprekend over het fundament van classis of synode zegt Voetius, dat dit dubbel van aard is, nl. van een eerste en van een tweede instelling. De eerste (illud) is het goddelijk recht (ius divinum), ons geopenbaard in de regelen en voorbeelden van de regering der apostolische kerk, Hand. 15. 2 Cor. 8 (waarover beneden). Het tweede (istud) is de wederzijdse toestemming van de kerken tot zulk een correspondentie en **confoederatie**... enz. (onderstreping van m., G.J.) De woorden correspondentie en confoederatie komen bij Voetius herhaaldelijk naast elkaar voor, ed. Rutgers, pag. 250, 251. „In de Nederlanden is het kerkverband der Gereformeerde Kerken tot stand gekomen ongeveer op dezelfde wijze als waarop het 15 eeuwen vroeger oorspronkelijk in de Christenheid was gevormd: door vrijwillige confoederatie der plaatselijke kerken zelve.” En wel „alleen door inwendige drang en uit motieven van geestelijken aard.” A.w. van Rutgers en De Savornin Lohman, pag. 188, 189. Zie ook pag. 190-193.

B. GOUDZWAARD — OEGSTGEEST

Sociaal-ekonomisch leven als vorm van belijden

■ Inleiding

De titel van mijn bijdrage: „sociaal-ekonomisch leven als vorm van belijden”, zal in uw oren wellicht wat wonderlijk klinken.^{*)} Belijden dat heeft te maken met bijv. het Apostolicum, en met de drie formuleren van enigheid; en natuurlijk hebben ook die weer te maken met ons sociaal-ekonomisch leven als vorm van belijden, dat lijkt net iets te veel gezegd. En des te meer lijkt dat zo, omdat het sociaal-ekonomisch leven iets is dat ons brengt in de wereld van de ingewikkelde krantenkoppen die gaan over betalingsbalansen, structurele werkloosheid e.d. Dat is toch iets wat meer buiten ons leven lijkt te staan, dan iets waaraan je van binnenuit deel aan hebt. Hoe kan het dan waar zijn dat het sociaal-ekonomisch leven zelf een vorm van belijden is? Daarom kan het zin hebben eerst te proberen de titel van dit onderwerp wat dichterbij te brengen.

Als u geld voor de zending afstaat, dan is dat een stukje sociaal-ekonomisch leven. Het is een bepaalde geldstroom, die daardoor wordt opgeroepen. Het is zelfs zo, dat de betalingsbalanspositie van Nederland er een tikkeltje door verandert. Het is dus echt: ekonomisch leven. Maar het is tegelijkertijd: een stuk belijden. Het verraadt namelijk iets van gerichtheid van uw leven. Maar nu kunnen we tegelijkertijd een stap verder doen. Waarom zou zoiets alleen voor zendingsgeld gelden? Het leven staat immers onder de klem van het kruis en van de opstanding van Christus. Holwerda heeft het eens zo gezegd, dat Christus' verlossing radicaal is, integraal en totaal. Ook de alledaagse dingen, kopen, verkopen, werken, vallen dus voor de Christen binnen de kring van zijn belijden. Belijden doe je niet alleen met woorden, dat doe je ook door daden; of je je ervan bewust bent of niet.

Nog een illustratie: de eerste Christengemeente. De Heilige Geest was uitgestort. Toen ging zich ook iets wijzigen in de manier waarop de

^{*)} Referaat gehouden tijdens de jaarvergadering van de persvereniging „Opbouw”, 27 april 1974

Christenen, de mensen met elkaar omgingen. Niet alleen in die zin dat de blijheid hen van het gezicht straalde en dat ze uit alle eenvoud bij elkaar het brood braken. Ook in hun sociaal-ekonomisch betrekkingen ging zich iets wijzigen.

Er werd als het ware een nieuwe stijl van sociaal-ekonomisch gedrag in de gemeente zichtbaar. U en ik weten dat we dat nieuwe niet moeten versimpelen tot alleen maar een kwestie van al of niet gemeenschappelijk bezit. Veeleer was het verschil, dat er voor het sociaal-ekonomisch leven binnen de gemeente zich een nieuwe grondregel aanbrak namelijk dat het zaliger is te geven dan te ontvangen; een grondregel die de Heiland met Zijn eigen leven geïllustreerd heeft. Wanneer dat de grondregel wordt, gaat er ook in het ekonomisch verkeer van mensen iets veranderen. Wanneer het zaliger is te geven dan te ontvangen, wordt het ekonomische leven van die belijdenis een uitdrukking.

Ik kan het nu nog iets aanscherpen. Zou het sociaal-ekonomisch leven eigenlijk niet steeds, niet altijd een vorm van belijden zijn? En dan neem ik belijden in de zin van: laten merken, laten uitkomen, of zelfs: onbewust verraden, waar het in je leven nu eigenlijk om gaat, waar je voor leeft en waar de zin van je leven in ligt.

Of we het nu willen of niet, in die zin belijdt **iedereen**, christen of niet-christen. Niemand kan leven zonder Heer, niemand kan nalaten te belijden. Jezus zei eens dat niemand twee heren kan dienen, niet God en de Mammon. Maar daaruit blijkt dus dat ook de Mammon de positie van „heer”, van een heer kan hebben, die je belijdt in je leven. Aan deze kenschets moet ik nog één ding toevoegen. En dat is, dat mensen niet alleen voor zichzelf iets belijden, maar dat ze dat ook gezamenlijk doen. De Bijbel spreekt b.v. niet alleen van het afwijken van personen van de levende God, maar ook van volkeren, van samenlevingen, die van Hem afwijken. En het blijkt dan ook dat Zijn oordeel niet alleen over afzonderlijke mensen gaat, maar ook over volkeren, die voor Zijn troon zullen verschijnen. Dat is een punt — ds S. G. de Graaf legde daar vroeger terecht nadruk op — wat ook voor ons in onze hedendaagse westerse samenleving van belang is. Wij leven hier in het Westen; dat kent zijn eigen sociaal-ekonomisch leven. Maar wat belijden wij nu daarin en daarvoor? Wat voor een belijdenis komt er uit dat sociaal-ekonomisch leven van het Westen? Dat is een vraag die, dacht ik, ook ons moet raken. Want wij kunnen ons van dat Westen niet losmaken. Dat mogen we niet zien als iets dat

zich buiten ons afspeelt. Voor de wijze van het sociaal-ekonomisch handelen (belijden) van het Westen zijn wij mede-aansprakelijk, medeverantwoordelijk.

Dit alles is toch misschien een manier van spreken, die op u nog wat vreemd overkomt. Daarom kan het goed zijn na deze korte inleiding u enkele ogenblikken mee te voeren naar die samenleving uit onze wereldgeschiedenis die in alles, dus ook in haar sociaal-ekonomisch leven, als vorm van belijden van de levende God aan te merken viel. U begrijpt dat ik hier doel op de samenlevingsorde die beschreven is in de boeken Exodus tot en met Deutronomium. Dat is immers een ekonomische orde waarvan God zelf de auteur is. Na de bespreking van enkele aspecten van die samenlevingsorde hoop ik dan weer terug te keren naar onze huidige westerse samenlevingsstructuur.

■ De „Mozaische” ekonomische orde als open samenlevingstype

Wanneer u en ik de boeken van Mozes opslaan, komen we steeds opnieuw onder de indruk. Maar misschien mag ik op deze morgen eens vertellen, wat mij vanuit een meer ekonomische interesse nu vooral treft.

Ik zou dat zo willen samenvatten, dat deze samenlevingsorde één schitterende illustratie ervan is, dat Bijbelse woorden als verzoening, barmhartigheid, vergeving en liefde, geen woorden zijn die alleen voor de „ziel” bestemd zijn, maar midden in het sociaal-ekonomisch leven hun betekenis hebben.

We kunnen die wetgeving als het ware zien als een ontwerp van sociaal-ekonomisch leven, dat ons gegeven is als illustratie, als plaatje van wat verzoening nu **eigenlijk** is en van wat wetgeving nu **eigenlijk** is. Die beloften worden in sociaal-ekonomische realiteiten als het ware neergelegd; ze krijgen daar hun afspiegeling in.

Ik kan het ook nog op een iets andere manier zeggen en wel, dat deze ekonomische orde een open ekonomische orde is. Ze wijst heen, ze getuigt van de levende God en staat daarmee ook open naar de naaste toe. Het is als een deur van een huis die openstaat, waardoorheen je de buitenwereld ziet. Tegelijkertijd is het zo dat God van Zijn kant ook wil openstaan naar die samenleving toe. Hij stelt zich open naar de mensen die Hem willen dienen en die ook hun naasten als kinderen van Hem tegemoet treden.

H. E. S. WOLDRING — AMSTERDAM

TAIZÉ

christenen zoeken bedreigde situaties
en medemensen in nood.

Taizé is voor velen een begrip. Anderen hebben er misschien nog nooit van gehoord. Het is een klein dorpje tussen Dyon en Lyon in het oosten van Frankrijk. Het ligt in het mooie land van Bourgondië, op ongeveer 10 km afstand van de bekende plaats Cluny. De nog geen honderd inwoners van Taizé werken hoofdzakelijk in de landbouw. Het dorpje ligt zeer schilderachtig tegen de helling van een heuvel; de weinige huizen staan rondom een oud romaans kerkje gegroepeerd. Wie hier komt ademt de geest van rust en vrede van Taizé en van het Bourgondische landschap in.

Na de tweede wereldoorlog is dit nietige dorpje bekend geworden. Er ontstond een protestantse kloostergemeenschap, die snel groeide en veel gasten ontving. Taizé werd voor velen een begrip voor vrede, rust, hartelijkheid als uitingen van een levend geloven in God. Op 30 augustus a.s. wordt in dit dorpje een jongerenconcilie geopend.

■ Een moeilijk begin

In het voorjaar van 1940 veroorzaakte de inval van Duitse troepen in andere Westeuropese landen hevige ontreding. Omdat het in Zwitserland nog betrekkelijk rustig was, werd dit land met vluchtelingen uit andere landen overspoeld. Over het geheel genomen was West-Europa een slagveld.

Een Calvinistisch student in de theologie te Lausanne. Roger Schutz, zocht in die tijd naar mogelijkheden om naar Frankrijk te reizen. Hij was zeer begaan met de nood van de lijdende mensen in West-Europa. Hij had veel vluchtelingen in Zwitserland ontmoet. Hun ellende greep hem aan. Hij wilde iets doen. De voortgang van zijn studie vond hij minder belangrijk dan het helpen van mensen in nood.

Reeds in Lausanne had Roger Schutz met enkele medestudenten regelmatig discussiegroepen gevormd. Zij hadden ook wel eens gebedsdiensten en bezinningsdagen belegd. Zij beseften steeds meer, dat de boodschap van het Woord van God niet vrijblijvend is. Zij wilden naar de bedreigde situaties. Dát zijn de plaatsen die christenen behoren te zoeken om er te doen wat hun hand vindt

om te doen.

Roger Schutz vestigde zich in Taizé. Hij hielp vluchtelingen, die uit de nog niet door de Duitsers bezette gebieden van Frankrijk probeerden te ontsnappen. De Gestapo maakte zijn vluchtelingen hulp echter al spoedig onmogelijk. Hij moest weer terug naar Zwitserland.

Samen met zijn vriend Max Thurian en nog twee anderen richtte Schutz in Genève een gemeenschap van werk en gebed, op. Zij stelden zich ten doel in de naam van Christus in probleemgebieden, in bedreigde situaties en bij mensen in nood aanwezig te zijn.

In de herfst van 1944 gingen de gemeenschapsleden terug naar Taizé. Zij zagen hun eerste taak in het opvangen en verzorgen van verlaten en verwaarloosde kinderen. Er was echter veel meer werk. De geestelijke en ekonomische toestand in Bourgondië was slecht. Het geestelijk leven leed een kwijnend bestaan. De streek was erg armoedig. Er was onvoldoende kennis van moderne landbouwmethoden en gebrek aan samenwerking tussen de boeren. De gemeenschap stak de handen uit de mouwen. De kontakten met de boeren groeiden. Ook in enkele Franse steden kreeg de gemeenschap kontakten. De eerste buitenlandse gasten werden ontvangen. De gemeenschap in Taizé groeide eveneens.

Een Lutheriaan uit Parijs trad toe, evenals enkele Duitsers en Nederlanders. Later ook een Engelsman, een Afrikaan en een Italiaan.

Vandaag telt de gemeenschap in Taizé ongeveer 80 broeders: enkele theologen, een psycholoog, een arts, een architect, een ingenieur, enkele maatschappelijk werkers en anderen.

■ Een gezegend volhouden

Uitgaande van de reeds in Genève gegroeide gewoonte, begonnen de broeders in Taizé dagelijks korte diensten met bijbellezen, aanbidding en voorbede te houden. Zij droegen aan God hun werk op, de zorg voor de aan hen toevertrouwde kinderen en de mensen die op hun weg kwamen. Zij zongen psalmen en andere christelijke liederen. In deze diensten voegden zij momenten van stilte in: momenten voor meditatie over het gelezen bijbelgedeelte.

Op de paasmorgen van 1949 legden de toen aangesloten broeders van de gemeenschap in Taizé de gelofte af om bij elkaar te blijven en met elkaar de steeds groeiende taak van het hulp bieden aan kinderen zonder ouders, mensen die door de oorlog hun familie verloren hadden, kortom het hulp bieden aan mensen in nood en in probleemgebieden op zich te nemen.

In Taizé bestaat geen romantisch imiteren van het oude kloosterleven. Ook pretenderen zij geen betere christenen dan anderen te zijn.

Hun taak is zwaar. Er wordt in Taizé hard gewerkt. De broeders zijn er van overtuigd, dat zij hun werk op deze manier moeten doen. Daarom hebben zij aan God en elkaar beloofd niet te zullen trouwen, alles gemeenschappelijk te zullen delen, geen privébezit te zullen hebben en gehoorzaam te zullen zijn aan de prior Roger Schutz.

■ Armoede

Van de drie geloften (celibaat, armoede en gehoorzaamheid), die de broeders in Taizé afleggen, wordt over de armoede het meest gesproken. In de r.k.-kerk wordt

Dit kan nader worden geïllustreerd aan drie aspecten van wat dan heet „de mozoïsche wetgeving”, — maar dat is natuurlijk niet de juiste term: — namelijk de regeling van de eigendom, de regeling van de slavernij en die van de tienden. En we beginnen met de regeling van de eigendom.

■ De regeling van de eigendom

Als we zien hoe de eigendom in Israël geregeld is, met name ten aanzien van het landbezit, dan komt daarin een ander soort regeling naar voren als wij kennen en ook anders dan in de kulturen van het Midden Oosten van die tijd bekend was. In de zin van een „exclusief beschikkingsrecht” is nl. in Israël nooit van eigendom sprake geweest. In Leviticus 25 staat het zo: „Het land is van Mij, zegt de Heer”.

Hij is de eigenaar. Hij heeft de beschikking erover. En dat betekent dat elke Israëliet het recht mist op de restloze benutting van zijn bezit voor zichzelf. God is de eigenaar: dat betekent dat de Israëliet de rentmeester is.

Vandaaruit kunnen we een menigte van aanwijzingen verstaan, waarvan wij zouden zeggen: dat zijn beperkingen, dat zijn restricties van de eigendom, maar die geen restricties zijn; die namelijk veeleer uitingen zijn hoe ook eigendom **ontsloten** kan zijn, d.w.z. open kan staan naar God en naar de medemens. Ik geef een paar voorbeelden. Als de Israëlitische boer zijn akker bewerkt, dan laat hij daaromheen een rand staan, waar hij niet mag oogsten. Die opbrengst aan de rand is ter beschikking van degene die langs komt. Als u op de wijngaard van een ander zou komen zou u zoveel mogen meenemen in Israël als u met uw eigen handen kunt dragen. U zou natuurlijk niet met plastic zakken mogen gaan slepen, maar wat u daar aantrof zou u toch mede ter beschikking staan. En nu zouden wij zeggen: dat zijn beperkingen van het bezit. Maar ik geloof dat het veeleer ontsluitingen daarvan zijn. Zo komt namelijk tot uiting wie het nu eigenlijk in ons aller leven voor het zeggen heeft. Een ontsloten, een open eigendom wil onder meer zeggen: er ligt een sociale hypotheek op, een recht van medegebruik door je naaste.

Een tweede voorbeeld. Vanuit het feit dat God de eigenaar is, is ook te verstaan dat Hijzelf het land rust geeft. Dat laat Hij niet zomaar over aan de Israëlitische boer. Het Sabbatsjaar is een deel van het

ritme waarin mens en land en dieren door de Here rust wordt gegund. Hij bepaalt en reserveert de tijd, die aan het land toekomt om zich te herstellen van de menselijke exploitatie. Het land moet op zijn krachten komen, op zijn verhaal kunnen komen. U en ik weten, dat het volk van Israël zich ook aan de instelling van het Sabbatsjaar slecht gehouden heeft. Maar we weten ook dat het in zekere zin mede de wending in de geschiedenis van het volk Israël heeft bepaald, dat ze zich er zo slecht aan gehouden hebben.

Op een gegeven ogenblik, als het volk zelf ook aan het instituut van Sabbatsjaar geen enkele gelding meer heeft gegeven, gaat God namelijk staan aan de kant van het land. Hij zendt Zijn volk in ballingschap, opdat het land aan zijn rust zou kunnen toekomen. U vindt dat letterlijk in Leviticus 26 „Als de Israëlieten Mij verlaten, dan” — zo staat er in Leviticus 26, vers 32 — „zal Ikzelf het land verwoesten, zodat uw vijanden die daarin wonen zich daarover zullen ontzetten. Maar u zal Ik onder de volken verstrooien en Ik zal achter u het zwaard trekken, en het land zal een woestenij zijn en uw steden een puinhoop. Dan zal het land zijn Sabbatsjaren vergoed krijgen, al de dagen dat het woest ligt en gij in het land uwer vijanden zijt; dan zal het land rusten en zijn Sabbatsjaren vergoed krijgen. Al de tijd van de verwoesting zal het rusten; de rust die het niet gehad heeft gedurende uw Sabbatsjaren, toen gij in het land woonde”. God gaat dus staan aan de kant van het land wanneer Zijn volk van dat land misbruik maakt. Hij handhaaft Zijn eigendomsrecht. Ook wanneer dat dus de prijs betekent van de verwijdering van Zijn eigen volk!

Een derde element rond het eigendom wil ik nog aanstippen. Dat God de eigenaar is, hangt ook samen met het feit, dat Hij volhardt, persisteert, in Zijn aanvankelijke verdeling van het grondbezit aan de geslachten.

Koop en verkoop van landerijen hebben in principe dan ook niet betrekking op het land zelf maar op de mogelijke opbrengst ervan. Want het land zelf keert terug naar de oorspronkelijke geslachten. Op de betekenis van de regeling kom ik dadelijk nog even terug. U weet dat de Levieten van deze verdeling van grondbezit uitgezonderd waren, maar ze kregen een troostprijs die nog mooier was dan welk grondbezit dan ook, want God zei tegen hen: „Ik ben jullie erfdeel”. De Heer zelf is het erfdeel van de Levieten. Ze zijn paria's bij de gratie Gods.

(wordt vervolgd)

over het celibaat en over de gehoorzaamheid aan geestelijken fel gediskussieerd. Dit gebeurt in Taizé ook wel eens. Men kan de vraag stellen of deze zaken wel zo belangrijk zijn.

Het armoede-ideaal neemt een aparte plaats in. Het is voor de gemeenschap van Taizé een onmisbare peiler. Het is zeer belangrijk voor de hele mentaliteit en voor het geloofsleven en -beleven in Taizé.

Armoede is op zichzelf geen deugd. Er zijn genoeg mensen, die arm zijn en rijk willen worden. In evangelische zin betekent armoede: leven zonder een door mensen gemaakte zekerheid voor de dag van morgen. Het is een blij vertrouwen dat in alles voorzien zal worden. In de lijn van Matth. 6:19, 20 zeggen ze in Taizé: vergader geen schatten of zekerheden voor de toekomst op deze aarde. Zij vergaan toch. Maar vergader schatten in de hemel: Zorg er voor dat je relatie met God goed zit, dan heb je in deze wereld de handen vrij om te doen wat van je gevraagd wordt.

De gemeenschap van Taizé neemt daarom geen giften aan. Zij leeft van de inkomsten van de broeders die hun beroep als arts, ingenieur of architect uitoefenen. Verder werken er broeders in een eigen drukkerij en pottenbakkerij. Als er aan het eind van het jaar geld over is, dan wordt dat gegeven aan een bepaald doel: bijv. aan kindertehuis of ziekenhuis ergens in een ontwikkelingsland. De gemeenschap zit dus geen geld op te potten. Wat over is, geeft zij direkt weg aan hen die het nodig hebben. Zij doet dit, omdat zij er op vertrouwt dat haar toekomst in Taizé in Gods hand ligt. Zij vergaart geen schatten op aarde, maar in de hemel en God zal wel voor de toekomst zorgen.

De broeders in Taizé hebben elkaar beloofd samen de zware taak op te vatten: het helpen van mensen in nood. Niet omdat de mens een zo goed en ideaal wezen is, maar omdat de mens naar het beeld van God geschapen is en omdat de **daadwerkelijke** naastenliefde een opdracht van God is.

In Taizé is men er nooit op uit de mensen te beoordelen naar hun fouten of tekortkomingen. Zij willen de mens tegemoet treden op grond van wat hij eigenlijk zo graag zou willen zijn en op grond van wat wij in onze verhoudingen tot de medemensen graag zouden willen realiseren. Dit betekent voor de gemeenschap van Taizé: je voor de medemensen inzetten. Dat gaat niet vanzelf. De broedergemeenschap heeft veel kinderen en vluchtelingen geholpen. Er zijn nu broeders die in een kindertehuis in Lyon werken. Anderen werken in een havenwijk van Marseille, in achterbuurten van Chicago, in een krottenwijk van een Braziliaanse stad of in het huis voor stervenden van „moeder Theresia” in Calcutta.

Vanuit de grote liefde van Christus voor de wereld en voor ons leven ontvangen de broeders de inspiratie om hun werk te doen. Er is echter veel transpiratie voor nodig om de inspiratie gestalte te geven en het werk uit te voeren. Wie Taizé bezoekt kan begrijpen dat daar de regel bestaat: **Er is geen vriendschap zonder louterend lijden. Er is geen naastenliefde zonder kruis. Alleen het kruis laat ons de onpeilbare diepte der liefde kennen.**

Volgende week hoop ik nog iets over Taizé te schrijven.

H. LANGERAK — UTRECHT

De hand van de dichter (2)

Zoals ik de vorige week al schreef, heeft Ida Gerhardt geen gemakkelijke jeugd gehad. Ze heeft sterk geleden aan het tekort aan liefde van haar moeder, een tekort dat de vader maar ten dele kon aanvullen. Daar komt nog bij dat de tijd vóór de tweede wereldoorlog een benauwende periode was, uitzichtloos en dreigend.

Wat hebben veel mensen, vooral de gevoelige, daaronder geleden. Daarna komt de bezettingstijd. Een gedicht als „Het Carillon” laat wel aanvoelen hoe de dichteres deze tijd beleefde. Het is opgenomen in de bundel „Het Veerhuis”, die in 1945 werd uitgegeven.

Al spoedig was het boekje uitverkocht en volgde een herdruk. Marie v. d. Zeyde vertelt: „Ida was gelukkig. Nog gelukkiger toen het bleek dat haar de Van der Hoogtprijs was toegekend. Wanneer een auteur inmiddels 40 is geworden, en wel het nodige gehad heeft, komt een dergelijk succes anders aan dan bij iemand van 25. De ijdelheid speelt er in die omstandigheden geen rol bij, maar des te meer de vreugd dat het zich toch nog realiseert; dat het leven het, zij het laat, toch nog heeft opgeleverd.

Vreemd: in Ida's leven is misschien geen dag zo afschuwelijk geweest als de dag van de Van der Hoogtprijs; geen dag die zich zo in haar herinnering heeft gebrand. De uitreiking — de toekenning zelf was al een tijd bekend — was in Leiden. Het had voor Ida niet beter kunnen treffen, want het was juist het begin van de Kerstvakantie, en dan zou ze toch naar haar vader gaan, die in Voorschoten woonde. Zo verlangend was zij, dat ze zelfs na de uitreiking vanuit Leiden een taxi nam naar Voorschoten — zij die zo geleerd had om de dubbeltjes om te keren —, om maar des te eerder bij hem te zijn, zijn verheugde gezicht te zien, zijn gelukwensen in ontvangst te nemen. Wat zou hij blij zijn, blij en trots!

Maar toen zij in Voorschoten aankwam, was daar geen zweem van feestelijkheid. De vader was er, de beide zusters waren er: de oudste die in Den Haag woonde, de jongste, student, — maar alle drie met bewolkte gezichten. Het leek of er iets akeligs was gebeurd; iets waar men mee verlegen was en maar liever niet over praten wou. Ida begreep het niet. Geen bloemetje, geen tractatie, geen geïnteresseerde vragen. Niemand feliciteerde haar.

Langzaam begon de verklaring tot haar door te dringen. Voor de familie stond het a priori vast, dat een onderscheiding voor iemand die

Gerhardt heette, een onderscheiding voor Truus had behoren te zijn. Truus had ook verzen geschreven, ook twee bundels gepubliceerd, en die waren goed ontvangen in de litteraire wereld. Waarom nu — stel je voor! — een bekroning voor de jongere zuster? Truus was diep gekrenkt, en Ida, argeloos gekomen om haar vreugde met vader en zusters te delen, (haar moeder was toen al overleden) bevond zich plotseling tegenover een gesloten front. Het was niet de afgunst van Truus, die zij zich het meest heeft aangetrokken en ook heus niet de uitgebleven feestelijkheid. Het was het onmiddellijk „omvallen” van vader en van de toch zo kritische jonge zuster, en bovenal het oneerlijke van de hele situatie.”

Zij is halverwege die avond naar Kampen terug gereisd. Het is naar aanleiding van deze gebeurtenis dat Ida Gerhardt het, voor mij althans, meest schokkende gedicht schreef van heel haar oeuvre.

Radiobericht

Te Grave beneden de sluis
voorbij de zware deuren
mag mij het water sleuren
en kantelen met geruis.
... Grave beneden de sluis.

„Wij geven de waterstand”.

O God, hoe kon het gebeuren ...
gesloten het venster, de deuren,
gebannen uit liefde en huis
... Grave beneden de sluis.

„Wij geven de waterstand”.

Grave, dat is groen land
en water, dat draagt mij thuis.

„Grave, beneden de sluis”.
Grave, beneden de sluis.

Wat is dit radiobericht tot een kreet geworden, vol associaties. Grave, zware deuren, wegsleuren, graf, afgesloten zijn van alles, weggevoerd worden ondanks wanhopige worsteling.

Wat een wanhoop spreekt eruit.

Gelukkig kan de schrijfster ook over veel hoopvoller periodes uit het leven van de dichteres vertellen. Ook over haar geloof.

Als klein kind liep Ida al achter het Leger des Heils aan en altijd heeft zij verlangt om er echt en voluit „bij te behoren”.

Een Grieks Nieuwe Testament heeft ze altijd bij zich gehad en haar kennis van het Hebreeuws heeft de liefde tot de Psalmen zeer versterkt.

Van haar geloof spreken meerdere gedichten.

Apocalyps 1Cor. 13 : 12

Ik zat in de wachtkamer van de trein
op dit veilig terrein God te ontkomen.
Toen zag ik, dat de zaal vol goud ging stromen
en engelengelijk werden in die schijn

de wachtenden. — Die met het fretgezicht,
het kind dat met zijn limonade knoeide
en al de elkaar aanstarende vermoeiden
toefden als zaligen in een baan van licht.

„Verzet de wissel, wachtter baanvak zeven;
laat men zich aanstonds naar 't perron begeven”:
uit de oude vouw rijst elk in 't grauwe licht.

Het laatst zag ik de wandspiegel beslaan.
Eénmaal, van aangezicht tot aangezicht ...
als ik versta, gelijk ik bèn verstaan.

Haar gedicht De Disgenoten eindigt

Waar aan de witte dis
Uw teken wordt beleden
verschijnt Gij — „u zij vrede”
gij Brood — zij Wijn — zij Vis.

Aan het slot van „De hand van de dichter” vertelt de schrijfster nog over hun samenwerking bij de vertaling van de Psalmen.

„Toen Ida, ongeveer 20 jaar geleden, Hebreeuws ging leren, was dat het meest van al om de Psalmen. Zij kon zich maar niet onttrekken aan de gedachte, dat die bijbelse psalmen waarschijnlijk zouden blijken heel mooi te zijn, ook als poëzie heel mooi, — wanneer ze eindelijk maar eens een keer goed waren vertaald. Maar dat waren ze niet; welke vertaling zij ook ter hand nam, er was er geen die haar kon overtuigen.

De kennismaking met de Hebreeuwse grondtekst bevestigde haar vermoeden; men kan ook zeggen haar kunstenaarsintuïtie. Maar: de opwindende en diep verheugende ontdekking kreeg al gauw de aspecten van een opdracht.”

Ze vertelt dan verder wat een geweldige taak daarmee was aanvaard. De keren waren niet te tellen dat hun door vrienden de vraag werd gesteld of ze ook psalm 119 dachten te doen.

Nu, die hebben ze inderdaad „gedaan” en de psalm beslaat dertien volle bladzijden.

Ik kan het niet laten enkele gedeelten van de psalmen aan U door te geven.

Psalm 19

De hemel verkondigt de majesteit Gods,
het zwerk meldt het werk zijner handen.
De dag heft zijn roep tot de dag,
de nacht aan de nacht zegt de mare.
Geen spreken verluiddt er, geen woorden,
geen taal voor het oor te verstaan;
maar hun maning vaart over het aardrijk,
tot het einde der wereld hun aanroep.

En de inzet van het feestlied, Psalm 47.

Alle gij volken,
klapt in de handen,
schalle voor God
de klaroen van uw jubel.
Waarlijk, geducht is
de Heer, de Allerhoogste,
Koning grootmachtig,
het aardijk beheersend.

Volkeren heeft Hij
voor ons zich doen buigen,
heeft op hun stamland
de voet ons doen zetten.
Hij heeft dit erfdeel
gemaakt tot het onze,
pronkjuweel Jacobs:
hem schonk Hij zijn liefde.

Laat ik maar ophouden. U moet die vertaling heus kopen. U zult er geweldig van genieten. Wat waren de door Gods Geest geïnspireerden echte dichters bij Zijn Gratie.

Ten slotte, het boekje „De hand van de dichter” is een zgn. Athenaeum Paperback, uitgegeven door Polak & Van Gennep, te Amsterdam, en in elke boekhandel te verkrijgen.

Geloven zonder te zien

Openingswoord

Jeugdsamenkomst

Hemelvaartsdag 1974

Het is vandaag Hemelvaartsdag. Dat betekent, dat we denken aan de hemelvaart van onze Heiland, aan die grote gebeurtenis, die in de bijbel eigenlijk zo sober beschreven wordt. Een groepje mensen en Jezus temidden van hen, nóg temidden van hen.

Jezus, die weg was geweest — het graf in — maar die was teruggekomen — het graf uit.

Jezus, die van hen was weggegaan — de dood in — en die weer naar hen toe was gekomen — als overwinnaar van de dood.

Maar ze begrepen Hem niet. Wat hebben de volgelingen van de Here Jezus er een moeite mee gehad om hun Heiland te volgen. Een Jezus aan het kruis was hen vreemd, op Golgotha was hun verslagenheid volkomen, terwijl juist dáár alles werd volbracht. Maar met een opgestane Jezus wisten ze evenmin raad. Een paar van zijn discipelen liepen met Hem op de weg naar Emmaüs, maar ze herkenden Hem niet eens. En Thomas, die van anderen hoorde van de opstanding van Zijn Meester, wilde het niet geloven. Hij moest het eerst zelf zien, éerst zien en dán geloven.

Dat is wat geweest voor die mensen: Jezus volgen op de kruisweg en Hem daarna ook weer volgen

op de weg van opstanding naar hemelvaart.

Eerst zien, daarna geloven.

Maar Jezus keert de volgorde om. Eerst geloven, daarna zien.

Die volgelingen van de Heiland, die zo'n moeite hadden met hun geloof, die pas hadden geloofd toen ze Hem mochten zien, deze mensen moeten nu meteen wéér omschakelen, ze moeten weer gaan geloven zonder dat de Heiland bij hen is, zonder dat Hij te zien is.

Geloven zonder te zien.

Geloven, dat Hem alle macht is gegeven in hemel en op aarde, terwijl de satan rondgaat als een briesende leeuw.

Geloven, dat ze zijn getuigen moeten en zullen zijn, maar het meteen beseffen, dat ze eigenlijk geen woorden hebben om te spreken en geen handen om iets te doen.

Geloven, dat de Trooster zal komen, maar er geen flauw benul van hebben, hoe die Trooster er zal uitzien en hóe ze getroost zullen worden.

Geloven, dat de Here Jezus naar de hemel gaat om daar te gaan zitten aan de rechterhand van Zijn Vader, zonder Die Vader Zelf ook maar één keer gezien te hebben en zonder ook maar één keer een blik in de hemel te hebben kunnen werpen.

Geloven zonder te zien.

De discipelen hebben het moeten leren.

En ook wij moeten dat.

Geloven, dat de Heiland er is, vlak bij Zijn Vader.

Geloven, dat Hij de macht heeft en over alles regeert.

Geloven zonder te zien.

Er is er één geweest, die even in de hemel heeft mogen kijken.

Stefanus. De leden van het Sanhedrin hebben hem gevangen genomen. Ze hebben hem voor hun rechtbank gesleept en valse getuigen laten aanrukken. Ze geven Stafanus de kans om zich te verdedigen, ook al staat hun oordeel

BIJBELSE RAAGEVINGEN

Ons leven is met Christus verborgen in God

Wat leven en dood in het menselijke bestaan zeggen wil moeten we uit de Schrift leren verstaan.

De Bijbel spreekt van levenden, die dood zijn (Luk. 9:60) en van doden, die voor God leven (Luk. 20:38). Wij kunnen midden in de zonde leven en dan noemt de Schrift dat: dood zijn in zonden en misdaden (Col. 2:13). En Paulus zegt: we kunnen om Jezus' wil voortdurend ten dode worden overgeleverd, opdat het leven van Jezus in ons sterfelijk vlees wordt geopenbaard (2 Cor. 4:11).

Het Evangelie leert ons verstaan dat in Christus als het vleesgeworden Woord het leven is (Joh. 1:4). Hij is het leven (Joh. 14:6). Want gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelf, also heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelf (Joh. 6:26). En allen die in Hem geloven hebben in Christus het eeuwige leven.

Dat leven van Jezus Christus wordt door de Geest in de Zijnen geopenbaard, reeds nu in hun sterfelijk vlees. Het is het leven van Christus in de Zijnen (2 Cor. 4:12). En dat leven is blijdschap en vreugde, een beginsel van de eeuwige vreugde, die eenmaal in volkomenheid hun deel zal zijn.

Want zolang we nog in ons zwak en sterfelijk vlees verkeren, is de volheid en volkomenheid van ons leven met Christus verborgen in God (Col. 3:3). Die volkomenheid zal ons hiernamaals geschonken worden. Als Christus wederkomt en allen die in Hem ontslapen zijn, uit de doden worden opgewekt.

Dan zal het eeuwige leven in al zijn volheid ons deel zijn, in een verheerlijkt, onsterfelijk en Geestelijk lichaam: het sluitstuk van Christus' verlossingswerk, onze volkomen vernieuwing door de Heilige Geest.

Naar die toekomst zien we uit. Wanneer Christus verschijnt, die ons leven is, zullen ook wij met Hem verschijnen in heerlijkheid. (Col. 3:4).

Bilthoven.

B. Telder

al vast. En Stefanus verdedigt zich en hij doet dat door heel eenvoudig de bijbel na te spreken. De Schriftgeleerden worden boos, verschrikkelijk boos. En dan, dan ziet Stefanus opeens. Geloven deed hij al, maar God laat hem even naar binnen kijken. In 1962 verklaarde een Russische astronaut, dat hij tijdens zijn reis door de ruimte God niet was tegengekomen en hij wilde daarin een bewijs zien van zijn mening, dat God niet bestaat. Een grote vergissing. Stefanus zag. Hij keek de hemel in en zag de Mensenzoon staan aan de rechterhand van Zijn Vader. Paulus — toen nog Saulus — was er vlak bij, maar hij mocht niet meekijken. Stefanus zag Jezus in de hemel en hij vertelt het aan de mensen, die klaar staan om hem te doden.

—o—

Jezus Christus is naar de hemel gegaan. Hij is niet meer lichamelijk op deze aarde, maar Hij is bij Zijn hemelvaart wel gebleven binnen het grote geheel van Gods

Schepping en in dat grote geheel regeert Hij en zal Zijn almacht tonen, want — zo schrijft Paulus ergens — Hij moet als Koning heersen.

En zo zitten we vandaag hier bij elkaar op Hemelvaartsdag. Jezus is in de hemel en Hij ziet ons hier op aarde. En tussen Hem en ons is die onmetelijke ruimte, waarin ook duivelse machten bezig zijn. In Efeze 6:12 lezen we over „de boze geesten in de hemelse gewesten”. Boze geesten in de ruimte, die hier op aarde hun invloed uitoefenen. We zien ze niet, maar ze zijn er. Ze werken in deze wereld, ze ontketen energieën, die op het leven inwerken. Boze geesten in de lucht, die maar één begeren hebben, hemel en aarde voor altijd van elkaar te scheiden. Duivelse machten, die de hemel voor altijd dicht willen houden, die een laatste poging doen om de macht van Jezus te breken.

Boze geesten rondom ons. We krijgen er mee te maken, ze werken rondom ons, onder ons, tegen ons. Ze breken daar waar Jezus wil bouwen. Ze werken onder jullie, ze bewerken jullie twijfels, ze zorgen er voor dat je het vaak niet ziet zitten, ze willen je doen geloven dat geloven zonder te zien dwaasheid is.

Boze geesten, je ontmoet ze, maar je ziet ze niet. Je schrikt er van, je weet er geen raad mee, je bent er bang voor, je gaat er voor op de loop, je loopt ze in de armen. Denk nog even aan Stefanus. Wat was er niet een boos geweld om hem heen. Ook daar waren ze, die boze geesten, die duivelse machten, maar hij keek omhoog. En toen ging de hemel open, dwars door dat duivelse geweld heen kwamen hemel en aarde bij elkaar, was Jezus zichtbaar bij hem.

—o—

Boek- bespreking

Dr G. P. van Itterzon:
Het kerkelijk ambt in geding.
(Theologie en gemeente no. 10).

Uitg. J. H. Kok B.V.
Kampen 1974, 95 pag. f 8,90.

Dat het ambt in geding is en ter discussie staat in deze dynamische tijd is bekend. We denken o.a. aan het rapport: „Wat is er aan de hand met het ambt” van dr H. Berkhof, op welk rapport dr W. van 't Spijker indringende kritiek leverde o.a. in „De actualiteit van Martin Bucers ambtsopvatting, Den Haag 1971 — Ook overigens heeft Berkhofs rapport veel tegenspraak ontmoet. Het komt ook ter sprake in bovengenoemd werk van Prof. van Itterzon.

Van Itterzon's geschrift is duidelijk en evenwichtig. Het is verdeeld in 16, tamelijk korte, hoofdstukken. Eerst wordt stilgestaan bij de vraag of Jezus wel een ambt had en of Hij een kerk wilde stichten. Daarna volgen een paar interessante hoofdstukken over de zeven diakenen in Handelingen 6 en over de oudsten te Jeruzalem. Uiteraard komt ook de veel gestelde vraag aan de orde,

Dat is Evangelie, blijde boodschap.

Jezus zendt vanuit de hemel Zijn Geest naar de Zijnen en die Geest blijft het contact tussen hemel en aarde onderhouden. Want het is voor dat groepje mensen, dat verslagen achterblijft als Jezus is opgevaren naar de hemel, Pinksteren geworden. De Trooster kwam en bleef. En zo zal alles nieuw worden. Want die Trooster is een Geest van vernieuwing, van heiliging, van reiniging. De duivel mag proberen hemel en aarde voorgoed van elkaar te scheiden, eens zal de hemel weer openbreken, zal de opgestane Heiland weer verschijnen, zullen allen Hem zien. De hemel is van Hem en de aarde is van Hem. Hij toch is de Koning der ere (Psalm 24). Hij is sterk en geweldig.

De boze geesten rondom ons zijn er en met hen onze strijd. Maar Jezus Christus is er en ziet ons, ook al zien wij Hem niet. nisch geweld, maar Jezus Christus De lucht is vol geweld, van sata-tus kijkt dwars door dat alles heen naar ons en Hij bidt voor ons.

Jezus is er. Hij laat ons niet in de hemel kijken, maar vanuit de hemel kijkt Hij naar ons. En eens, eens komen hemel en aarde samen. Eens zal het gaan lichten, niet boven de sterren maar beneden de sterren. Hier, op deze aarde zal alles eens worden ontraadseld, onthuld. Dan zal de woning van de Heiland weer onder de mensen, onder ons, op aarde zijn. Stefanus geloofde en hij mocht even in de hemel kijken.

Zullen wij geloven dat geloof vandaag laten sterken. Dan zullen we straks eeuwig Hem zien, onze Heiland, Die er ook vandaag is. We hebben het immers gezongen: Hij heeft Zijn Woord ons gegeven. En dat Woord is getrouw en waarachtig.

of er geen verschil is tussen de ambtsopvatting in de Handelingen en de oudste brieven van Paulus enerzijds en de pastorale brieven aan de andere kant (Hoofdst. 9 en 10). Hoofdstuk 11 handelt over de vrouw in het ambt. Belangrijk is de laatste helft van het boek (vanaf blz. 55), waar conclusies worden getrokken voor het kerkelijk leven. Uitvoerig komt nog de ambtsleer van Calvijn ter sprake, met beschouwingen daarover van dr A. J. Bronkhorst en Prof. Berkhof. Zoals wij het van Prof. van Itterzon gewend zijn, is deze studie nuchter en degelijk.

Tegenover de opvatting, dat een geïnstitueerde gemeente, met ambten, een teken van verval zou zijn, na een tijd dat men leefde uit de gaven van de H. Geest, wijst v. Itterzon er op, dat in de H. Schrift Geest en ambt nauw aan elkaar verbonden zijn.

In hoofdstuk 12 „ambten en charismata” komt de schrijver op deze kwestie terug. Er wordt aan herinnerd, dat velen bij Paulus een dalende lijn zien, eerst (b.v. in I Kor. 12) zou hij de nadruk leggen op de gaven van de H. Geest, maar het wordt, zegt men, steeds meer „verambtelijkt” een dieptepunt zou dan bereikt zijn in de pastorale brieven, maar die laatste zouden dan ook niet door Paulus geschreven zijn. We krijgen dan, zo schrijft v. Itterzon terecht, een canon in de canon (blz. 51, zie ook het genoemde werk van Prof. van 't Spijker, blz. 53). De genoemde opvattingen komen ook sterk naar voren in het al

genoemde rapport-Berkhof over het ambt. Ook Prof. van Niftrik heeft daar indertijd ernstige kritiek op geleverd, en in vele hervormde classes vond het ook niet een al te goed onthaal, van Itterzon herinnert er aan, dat vele classicale vergaderingen een tendens waarnamen zich terwille van de geloofwaardigheid van het evangelie, te voegen naar moderne maatschappelijke ontwikkelingen (democratisering enz.). Terecht merkt v. Itterzon op: „het ambt en zijn functie mag niet bepaald vanuit de hedendaagse sociaal ethische situatie, maar vanuit de bijbel als het Woord Gods” (blz. 77).

Het is de moeite van het overwegen waard, wat de auteur schrijft over de oudsten te Jeruzalem. In aansluiting aan dr H. Mulder denkt van Itterzon hier aan een ander soort oudsten dan in de zendingsgemeenten. Van een verkiezing van hen hoort men niet. Ze zouden misschien als een raad van oudsten door Jacobus zijn gecreëerd.

Wat teleurstellend is het hoofdstuk „De vrouw in het ambt?” Er staat een vraagteken achter en het blijft een vraagteken. Van Itterzon vermeldt wel de argumenten van voor- en tegenstanders, maar geeft zijn eigen opvatting niet.

Er zouden nog wel meer kritische kanttekeningen te maken zijn. Zo worden de bezwaren tegen de uitdrukking „het ambt aller gelovigen” m.i. wel wat overtrokken. Toegegeven dat het in art. 28 N.G.B. naar de historische zin betekent „De schuldige plicht van alle gelovigen”, met het oog o.a. op I Joh. 4:20, 27, H. Cat. antwoord 32 is deze uitdrukking toch te verdedigen.

Belangrijk is ook de weergave van het standpunt van Calvijn (vanaf blz. 79). Deze hervormer zag de n.t. profeten in de schaduw van de doperse „profeten”. Calvijn was, niet ten onrechte, beducht voor geestdrijverij. In een behoorlijk geïnstitueerde gemeente was volgens hem, voor zulke profeten geen plaats (blz. 83).

Toch valt het ook moderne exegeten op, hoe de schriftuurlijke gegevens overeenkomen met Calvijn's opvattingen. Hij hield zich aan zijn grondpatroon, maar was, als het nodig was, ook heel soepel in de toepassing.

Samenvattend, van Itterzon gaf ons een waardevolle studie. Er is in deze tijd veel wilde kritiek op het kerkelijk instituut. Men is soms geneigd tot allerlei experimenten, die wel tot mislukken gedoemd zijn, omdat ze geen geestelijke ondergrond hebben. Het is dan heel goed, dit boekje te bestuderen. We worden er dan weer aan herinnerd, dat het God behaagt, Zijn genade mee te delen en Zijn gemeente te bouwen door de ambtelijke bediening.

M. J. Arntzen

Het tweede deeltje in de serie 'Hulp bij Bijbelstudie' over

de pofeet Jona

door Prof. C. Veenhof
is nog in voorraad

Prijs per exemplaar f 1,75, 5 ex. f 7,50, 10 ex. f 14,—, 20 ex. f 27,—. Elke 10 ex. meer f 13,50.

Betalingen uitsluitend per giro op nr. 575 663 t.n.v. G. de Kruijff, Troelstralaan 252, Utrecht.

Kerknieuws

Amsterdam-Zuid — „De raad van de Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Zuid is met o.m. de kerken van Doorn, Kampen, Utrecht en Zwolle van mening, dat in de impasse, waarin de kerken landelijk — na het gebleken verschil van gevoelen over de zaken betreffende het kerkverband — zijn geraakt, met grote voorzichtigheid, op schriftuurlijke wijze getracht dient te worden met elkander tot overeenstemming te komen.

Onze raad stelt daarom aan de kerken in den lande voor:

- Voort te gaan in de lijn van het voorstel Eindhoven en de artikelen 31, 32, 33, 36 en 38 van het concept-accord voor het kerkelijk samenleven zo spoedig mogelijk in werking te stellen om daarmee tot kleinere en besluitvaardige vergaderingen te komen.
- Wanneer er in de regionale vergaderingen kerken zijn, die bezwaar hebben tegen deze 'getrapte' afvaardiging, dan kan zo'n kerk zich, met medeweten en een speciale credentibrief van die regionale vergadering, rechtstreeks door 1 of 2 broeders bij de landelijke vergadering doen vertegenwoordigen. Hier dienen deze broeders als volwaardig lid van de landelijke vergadering te worden geaccepteerd. Bij stemmingen zal dan een 'verdeelsleutel' nodig zijn, waarbij de afgevaardigden van een regionale vergadering evenveel stemmen uitbrengen als het aantal kerken, dat zij vertegenwoordigen.

Onze raad is van mening, dat de plaatselijke kerk de plaats is, waar onze Here Jezus Christus

met Zijn Heilige Geest werkt en dat de regionale en landelijke vergaderingen uitsluitend ten doel hebben, onder de leiding van diezelfde Geest de plaatselijke kerken te dienen en zaken te regelen, die de kerken in het algemeen raken.

Het komt onze raad voor, dat door te handelen zoals hierboven is aangegeven, zowel aan de bezwaren van hen, die tegen massale landelijke vergaderingen zijn, als aan hen, die vrezen voor overheersing door regionale of landelijke vergaderingen, tegemoet wordt gekomen."

Nijverdal — Ingekomen stuk van Mr. van Heijningen:

Zeer Eerwaarde en Weleerwaarde Heren,

Sedert de uitspraak van de Classis Enschede van 11-12 februari 1970 is uw kerkformatie buiten het verband der Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) komen te staan.

Namens de kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Nijverdal (Vrijgemaakt binnen Verband) moge ik u het volgende verzoeken:

Volgens de mening van mijn cliënt had u, kerkrechtelijk gezien, het classicale besluit als bindend dienen te aanvaarden of daarvan in beroep moeten gaan bij een meerdere vergadering. Beide mogelijkheden zijn door u veronachtzaamd. De consequentie is dat het niet-aanvaarden van het besluit der Classis een onwettige toestand heeft geschapen. Met name maakt cliënt dan ook aanspraak op de kerkelijke goederen die behoorden tot het vermogen der kerk toen de scheuring zich voordeed.

Cliënt is bereid met u te spreken over de mogelijkheid ener verdeling van het kerkelijke vermogen en ik zal gaarne vernemen of u daartoe bereid bent.

Dit verzoek wordt u gedaan onder voorbehoud van alle rechten en sans préjudice.

U dankend voor uw geëerd bicht,

hoogachtend, w.g.

Rijswijk — Scriba L. Kooij, Postbus 1037, Rijswijk-Z.H.. Tel. 070-862487.

Soemba-Borneo (57) — Onze broeders en zusters leven ginds temidden van adat-handhaving en marapoeverering. Heel simplistisch gezegd: met traditie en geesten-verering.

Dat is gauw neergeschreven en met één oogopslag gelezen. Maar denken we ons wel eens in wat dat betekent? Hoe dit alles verweven is in het hele leven en ze dus telkens opnieuw komen te staan tegenover deze afgodendienst. Want dát is het. Als de Soembanees zegt:

Gij die woont in 't verborgene en ziet in 't duistere, die ons waarneemt des morgens en gadeslaat des avonds, Gij die breed zijt van oren en scherp van ogen, Wij verheffen onze stem, opdat gij hoort.

Geef ons 't rechte antwoord en spreek het juiste woord, opdat wij weten en niet dwalen, opdat wij kennen en niet missen

dan komt daarin tot uiting hoe deze afgoden het gehele leven beheersen. Zij zijn meester over het leven van dat volk. En zij laten

de leden van dat volk niet zomaar gaan naar een andere Heer. Tegenover dat eer bewijzen aan „de wereldgeesten” moet dan staan de belijdenis van de goede Herder, die Zijn leven gaf voor de schapen.

Binnenkort verschijnt

BIJBEL EN BELIIDENIS deel II

door ds J. H. Velema

De 6e druk van dit bekende catechisatieboekje is geheel omgewerkt in vergelijking met vorige uitgaven.

Behandeld worden de voornaamste delen van de gereformeerde geloofsleer, de Wet, het Onze Vader, verschillende kerken en sekten.

De verschillende lessen, voorzien van Bijbelbespreking en opdrachten, zijn even zovele gesprekken, die vaak op persoonlijke wijze met de catechisanten worden gevoerd.

Een boekje dat op duidelijke, eigentijdse wijze, de oude leer naar Schrift en belijdenis, wil uitleggen.

Reeds nu te bestellen bij

DRUKKERIJ NAARDEN,
Turfpootstraat 31, Naarden.
Prijis f 5,35.

Eerder verscheen: Bijbel en Belijdenis, deel I. Prijs f 4,15.

's-Heerenbroek (bij Zwolle)

Het bestuur van de „Prinses Julianaschool”
v r a a g t
per 1 oktober a.s. of later een

Onderwijzer(es)

van geref. beginselen,
graag ook bevoegd voor j, (k) en r.

Tijdelijke hulp is ook welkom.

's-Heerenbroek ligt aan de hoofdweg Zwolle-Kampen.

Inlichtingen en brieven bij het hoofd, J. H. Gernaat, Zwolseweg 105, 's-Heerenbroek. Tel. 05205-263.

De Heere heeft tot Zich genomen onze lieve Moeder, Groot- en Overgrootmoeder

IDA MISKER-HILBERDS

sindt 16 april 1953 weduwe van Frederik Misker.

Zij is verlost, God heeft haar welgedaan.

Moeder mocht 91 jaar worden.

Groningen: G. ZETSTRA-MISKER
M. ZETSTRA
Loenen a/d Vecht: J. MISKER
J. MISKER-HILBERDS
Groetgast: M. PLOMP-CROEZE
H. PLOMP
Nieuw-Loosdrecht: H. RENKEMA-MISKER
B. RENKEMA
Weurt: G. MISKER
L. A. MISKER-HUIZINGA
Enkhuizen: A. ZIJLSTRA-MISKER
J. ZIJLSTRA
en klein-
en achterkleinkinderen

Zuidhorn, 26 augustus 1974.

De begrafenis heeft D.V. plaats op vrijdag 30 augustus te Krommenie om 14.00 uur, na een te houden samenkomst om 13.30 uur in gebouw de Soltketen.

In de serie
'Hulp bij de Bijbelstudie'
verschijnt medio september
het derde deeltje
getiteld

de brief van Jakobus

van de hand van ds C. P. Plooy

De prijs van dit deeltje is f 2,—; bij afname van 5 exemplaren f 8,50; 10 ex. f 16,—; 20 ex. f 31,—; elke 10 ex. meer f 15,—.

Bestellingen **UITSLUITEND** door overschrijving van het bedrag op giro no. 575 663 t.n.v. G. de Kruijf, Troelstralaan 252, Utrecht.

Redactieleden

Ds G. Janssen
Drs H. de Jong
D. W. L. Milo
Ds H. Smit
Drs H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

Postbus 7176
te Amsterdam.

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Slotlaan 220, Zeist.
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 22,50 per jaar
f 11,75 per halfjaar
f 6,15 per kwartaal
Buitenland: Europa
en zeepost f 30,—;
Luchtpost f 50,—

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Pasteursingel 29b,
Rotterdam-7
Tel. 010-153703
Giro 40 49 45

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.